

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 46.

Lýsingaprisur fyri þettireglu: 30 oy. á forsiðuni,
20 oy. á 3. og 4. síðu. Við størri lýsingum fæst
avsláttur í prísinum.

Leygardag hin 17. novbr. 1934.

Kostar kr. 1,50 fjóðringsárið + Porto. Blaðið
verður bilagt á posthúsinum, brævasvarstodum
og skrivstovuni. Telf. 145.

8. árg.

Hin stóri meinbogin:

fjöldin gloymdi samanhaldið, tveitt á álitið á sjálvan seg burtur,
meðan misstreytið og sundurlyndið festu røtur.

Hví gnaga svongdin og vónloysi og arbeiðsloysi?

Langar tíðir lótu fiskimenn og arbeiðarar seg tæla og lokka
av stórmansins fólku floytu. Teir tyrptust um stórmannin,
legðu lukku og lívið í hendur hansara, men finga einans

steinar fyri breyð,
figgjarliga og sálarliga armóð og ómagaskap.

Tað var og er hildið fram,
talað og skrivað, ja beinleiðis
prædikað, til tess tað kom at
standa — og tessverri stendur
grógvíð inn í fjöldina: **Tú skal
lata stórmannin um at hugsa og
handla og noyðast við tað, ið
fællur burtur av frá honum.** Og
fjöldin, hin minni menti flokk-
urin, hevur verið lýðin. Hon
hevur latið stórmanninum alt
upp í hendur, hevur latið hann
verið um at hugsa og handla og
stjórna, á tingsins pollum sum
í tí dagliga lívinum. Hon hevur
tigandi og undirbráttlig doyvt
og skotið til viks røddina um
javnbyðis rætt við stórmannin.
Eftirlátandi hevur hon latið stór-
mansins jarnhørdi rodd móti
allari reising ímillum hini fá-
tæku og minni mentu, arming-
arnar, doyvt sjálválitið, kensluna
av egnum menniskjaretti. Frá
hondini í munni, bert so frætt
burtur av slitnum og strevinum,
at liv kundi tryggast — bæði
hevur hon ikki hættað sær at
steint. Viðhvørt fekk hon so
frætt — tá ið hendur hennara
máttu nýtast, altíð fyri pírnastu
løn — fyri at leggja meir og
meir til hin ríka, stórmannin,
veldisharran. Viðhvørt, ja við-
hvørt — oftani, oftast varð tað
minni, ov lítið, hin nakna armóð.
Tá, altíð tá ið stórmaðurin ikki
sá sær kans til at nýta fjöldina
til at leggja meiri omaná nógv,
okja ríkidómið og veldið — altíð
tá varð hon skúgvad burtur,
sett út í svongdina, armóðina
og vesaldómin, ikki bert í hin
figgjarliga vesaldómin, men út í
tað, sum tvífalt verri er: hina
andiliga og hugsunnarliga oyð-
una og hjálparloysið. »Tú skalt
ikkja hugsa, tú skalt ikki royna,
men einans hava tol, líða og
biða, til okkum gevst ein kansur
til at nýta teg — tá skalt tú fáa
molar frá okkara borði.« Hetta
boðið, henda stórmansins befaling
kæsti og bant niður uppreisnis-
og sjálvbjargnisneistan hjá fjöld-
ini sum fjöld. Henni varð tí at
biða. Hennara lagna varð tí at

biða. Fyri hennara leið móti
betri korum varð selt hin stóri
meinbogi: mistreytið til sin
sjálvan, hitt dapra vónloysið, ið
liggur í avgudatrúni uppá, at
einasti livsneisti finst í at henta
molarnar upp frá ríkrámannabór-
ðinum, og at ein sjálvur er minni
verdur, óverdur og óbúgvinn til at
taka róðrið í egnu hond og bjarga
sær sjálvum.

**Men tað gletti tó í hjá
einstakum.**

Summir sprongdu tó troll-
dómin, slitu tað nivandi stór-
manna boðið, brutu av sær tað
figgjarliga og andiliga okið. Flestir
av teim blivu blóðviti, offur
fyri arbeiðaraklassan. Móti teim-
um vórðu nýttir knýttnevarir:
boykotting, arbeiðsloysi og aðrir
hardir kostir. Men av tí, teir
sáddu, av teirra talu og fyrir-
dómi kom fjöldin at rassast við,
fáa eygni upp fyri tí himmal-
røpandi órættvísu muni ímillum
klassarnar, teir fáu stóru og ta
suffandi fjöldina — og tað
skaptist ein røsla, ein málvís
stevnan móti frigeringini, móti
fjoldarinnar javnbýðis rætti við
tann privilegieraða klassan, veldis-
harrarnar, ríkmannalíðið. Og nú
dunar um heimin: ognarleysu
í øllum londum fylkist, takið
tykkara rætt, setið rygg móti
ryggi, verðið allir sum ein og
ein sum allir, lyftið í flokki, so
evna tit alt! Socialisman stígur
sterkari og sterkari fram sum
hin einasta bjargingin.

Her sum aðra staðni:

kenslan av ómegd, sundur-
lyndið og tvídráttur gav ar-
beiðarunum og fiskimonn-
unum, tí minnimenta flokk-
inum í Føroyum, trælakor
og vesaldóm undir tilfældigum
uppgjörðum bygda- og landa-
høvdingum og matadorum.

Uttan hálsa mörk í jorð mátti
maður ikki fáa loyvi at giftast.
Bert jarðadráttarnir høvdu loyvi
at hava bát, ið tann fátaeki var

skyldugur at rógva út við o. s.
fr. Búndin og heftur stóð smá-
mannaflokkurin. So fullu hesar
treytirnar. Vinnulivið broyttist.
Við síðuna av jarðadráttunum
komu stórkeypmennirnir, ið tess
verri oftast ikki vóru annað enn
strámen hjá átlendingum. Hesir
høvdu brúk fyri fjoldarinnar
streivi og sliti. Teir floytaðu —
og hóttaðu, sum tað nú tænti
teimum best. Og fjöldin fylgdi
lýðing, gav seg treytaleys í breyðið
hjá teim. Men breyðið, lonin,
úrslitið av strevinum og stríðnum
broyttist ikki — tað var og skuldi
ikkja vera meir enn at tryggja liv.
Vónurnar brustu. Og óngatíð
sum nú liggja tær brostnar. Tær
gjordist til stein í staðin fyri
breyð og nu.

nú bankar svølturin á dyrnar.
Fjöldin ið lokkaðist av tí fólku
kapitalistfloytuni og sum byggið
liv sitt og lagau sína á teir
stóru harrar, teirra virki og
mátt — hon er nú tveitt á
dyrnar við auksjónar hamrið
sjóðandi fyri oyrunum. Kapi-
talisman, stórmaðurin, hevur
svikið fjöldina til deyðis.

Ímillum hin minni menta
flokkinn má tí nú ljóða við
heljunnar kraft. Ruddið burtur
hin stóra meinbogi: mistreytið
á sjálvan seg. Vekið sjálválitið.
Takið hendurnar saman, fylkist,
arbeiðarar og fiskimenn! Takið
sjálvir róðrið í hond og verðið
skipaegingar og útgerðarmenn
og virksharrar! Latum frí-
geringina og bjargingina úr
neyðini og vandanum verða
tykkara egna verk!

Smíðið sjálvir
lukku
tykkara!

Almenn og privat
umsorgan.

Privathjálpin var ofta almussuhjálpi,
ið gevur tí treingjandi minniman-
kenslu. Privathjálpin — almussu-
hjalpin — elvdi tí sjáldan kær-
leika til tann gevandi, heldur
kanska illvilja.

Síðan aldursrentulógin var
sett í gildi, hevur tað millum
manna verið illleist um, at
hetta fór at forkoma samfelag-
num, og at kommunurnar fóru
aldrin at kunna bera hesar
tungu útgiftir aftur at øllum
øðrum. Og so hevur verið í heila
tíkið síðan hetta kom í lag: at
tað almenna fer at hava um-
sorgan fyri teimum, ið illa

vóru komin fyri, tá so var, at
aldurin tyngdi, og so arbeiðs-
kraftin minkaði og varð fyrri
ongum, ella tað var so, at for-
syrgjarin av einari vanlukku
föll frá, so var tað av mongum
hildið vónaligt um, at tey, ið
eftir sótu skuldu so verða undir-
borin við pengar: tey fóru
mestum at stáa seg upp,
klæddu seg í skært og skreyt
og finga lótur sum harramans-
fólk. Ja, tað var hildið, sum
tá ið aldursrentan var fyrri, at
tey fóru ikki at vita, hvat tey
skuldu gera við pengarnar.

Men tann, ið hugsar seg um
og fer at kanna eftir, hvussu
tann privata hjálpin var og
hvussu tungt tað mangan mundi
vera hjá honum, ið noyddur var at
fara og heita á onnur fyri at fáa
sær styrk, at hann kundi uppi-
haldast og ikki rættliga mátt-
ast, hann fer at vera samdur
við seg sjálvan um, at henda
hugsan so mangan bert er
spottin av einum ringum og
óvundsamum hjartalagi.

Oll tey, ið eru á miðjum ári
og omanfyri vita, hvussu tað
var vordíð úti á bygd í Fø-
royum, tá ið maðurin í húsinum
var fallin frá, at bornini so
noyddust at fara oman á stønna,
tá bátarnir komu aftur av úti-
róðri, og geva seg at hvørjum
báti, haðani so, so og so mangir
torskarn vóru tveittir teimum alt
eftir sum báturin hevði fiskað.

Tað skal sjálvandi her ikki
vera ligið omaná, at mangur
av hjarta unlí hesum neyðar-
dyrum teir fiskamurtarnar tey
soleiðis finga sær, men oftani
mundu fiskarnir av ringum huga
verða slongdir teimum; og so
tað briks hesi børn, ið giugu
at biðja fisk, tá aftaná, tá ið
onkur illstóða var ímillum,
máttu tola: ja eingin kann av
rættum halda, at hesin háttur
fer til hjálpa var »íðellur«.
Tann, ið noyðast skal uppi á
privatmanninum, kemur at taka
móti gávuni, livsbreyðinum, um
hann hevur ein rættan hugs-
unarhátt — av ringum huga,
við einari sálarpinslu, og um
tað so ljóður logið og ótaksamt,
so er tað ein kend roynd, at
tann, ið er so fyrri komin, at
hann má fáa styrk, kemur
aldrin at elska bondina, ið læt
hann. Har verður altíð — ofta
við óvilja — at sita ein neisti
eftir av illvilja móti teimum,
ið tú noyðist uppi á, og sum tú
fært gávur frá.

Tað er tí at fegnast um, at
so vítt er komið í okkara sam-
felagi, at privathjálpin fer at
falla burtur, og at hvør limir í
samfelagnum hevur fullan og
óskeyrdan rætt til av allari heild-

ini, t. v. s. av felagsskapinum,
tí, sum hann so væl sum øll
hini, beinleiðis og óbeinleiðis í
teimum góðu tíðunum letur
til, at fáa hjálpi, tá ið hann er
komin so fyrri, at hann hevur
tað fyrri neyðini. Og at tann
gamli fær ein lítlan ellis styrk,
ið væl kann uppfatast sum eitt
ágóða, hann eigur aftaná stravnar
dagar. Tað er eisini aloftast so,
at tann gamli her í okkara
landi er inni hjá soni ella
dótturi, og vit vita tað, at so,
sum so mangan er vanligt,
hevur tann yngri nóg mikið við
seg sjálvan og kann ikki geva
tí eldra tann aldurðóm, ið
hann kundi haft uppi borið.
Tað er salt, at kommunurnar
viða hvar eru illa fyrkommar
og hava eingi ráð til at taka
sær nýggjar útgiftir soleiðis sum
nú inntøkurnar falla, men væl
kann tað gerast, at har, ið
aldursrentan fellur niður, verður
lagdur ein fregari skattur á, tí
tað er greitt, at skattaevnan har
er vordin størri. . . .

Og orðini frá frægum monn-
um í okkara samfelag um, at
almenn hjálpi er at skýggja sum
landfarsótt og »pestilens« kunnu
nokk ljóða mannslig og stór-
barlig, og sjálvandi kann ikki
nokur sonn framgongd byggjast
uppá eina turra og bara al-
menna hjálpi. Men tað kann
verða so, at menn uttan av egnum
ávum kunnu vera so fyrkomnir,
at teimum má veitast almenn
hjálpi, skulu tey og teirra húslag
ikkja heilt ganga til grundar.
Og tað er vist eisini so, at allir
arbeiðandi menn heldur vilja
taka ímóti arbeiði enn móti
hjálpi; menn tá samfelagið er
so, at arbeiðið ikki er at fáa,
at menn ganga frá morgni til
myrkurs og leita eftir onkrum
at takast við — so ikki kunnu
fáa tað, hvat skal gerast? Skal
tann arbeiðssøkjandi svøla, inn-
til privatkapitalurin er komin
so fyrri seg, at hann kann veita
arbeiði?

Og sjálvandi er tað betur fyri
allar partar, at okkurt muna-
gott verður gjørt í landinum
heldur enn at »neyðarbeiði«
verða stovnað; men tað privata
ínterjatið reður verðini, og tí
má vendast sær hagar, tá ið
talan er um vinnulivið, privat-
maðurin hevur friar hendur og
har afturat treður statin, landið,
so ofta til og veitir honum
studningar.

Árni.

